

Det er lange tradisjoner for betydelige fiskerier i våre nordlige havområder (her definert som nord for 62° N). Norske fiskere har kvoter på store fiskebestander av nordøst arktisk torsk, nordøst arktisk hyse, lodde, uer og blåkveite, samt skalldyr som reke i Barentshavet. Det har også vært fisket noe polartorsk og høstet haneskjell i nord.

I det nordlige Norskehavet har norske fiskere kvoter på norsk vårgytende sild og sei. I Norskehavet fiskes også dyphavsarter som brosme, lange og kveite med line, og uer, vassild og kolmule med pelagisk trål. Førstehånds fangstverdi fra de norske fiskeriene i de nordlige havområdene utgjør nå (2011) omkring 12 milliarder NOK (kilde: Fiskeridirektoratet). Fisket på torsk, hyse, norsk vårgytende sild og lodde foregår til dels nær land når den kjønnsmodne delen av bestandene er på vei til eller fremme på gytefeltene langs kysten om vinteren. Torsken gyter utenfor Lofoten - Vesterålen, hysa og seien mer ute på kontinentalskråningene i det sørlige Barentshavet - Norskehavet, lodda hovedsakelig på Finnmarkskysten, og den norske vårgytende silda utenfor Møre. Når fiskeeggene klekkes, kommer larvene høyere i sjøen, beiter etter hvert på rødåte, og driver nordover i Barentshavet hvor de vokser til. Seiyngelen søker seg inn til kysten og vokser opp der. De er betydelige variasjoner i årsklassestyrken i bestandene som skyldes varierende miljø- og beiteforhold i havet.

Den kystnære tilknytningen til flere av disse bestandene om vinteren gjør at Norge har en stor kystflåte med mange mindre kystfartøyer, som har kapasitet til å lande betydelige kvanta. Norge har en moderne og effektiv havfiskeflåte som fisker både langs kysten og i nordlige havområder. Snurpere og pelagiske trålere fisker norsk vårgytende sild langs kysten om høsten og vinteren, og lodde når den kommer inn for å gyte på Finnmarkskysten om vinteren. Større trålere, line- og garnbåter fisker torsk, hyse, uer og blåkveite langt nord rundt Svalbard og nordøst i Barentshavet om sommeren og høsten. Store, isforsterkede reketrålere opererer ved Svalbard og i nordøstlige Barentshavet hele året.

Fiskeriene i nord er så viktige for kyst-Norge at det er utviklet et omfattende forvaltningssystem med forskningsbaserte råd om årlige fiskekvoter, fastsettelse av endelige kvoter og andre felles forvaltningsbestemmelser i fiskerikommisjoner med andre land og unioner (norsk-russisk fiskerikommisjon for bestandene i Barentshavet, Den nordøst-atlantiske fiskerikommisjon og partsforhandlinger for bestandene i Norskehavet), samt omfattende nasjonale reguleringer og kontroll med fiskeriene, bl.a. gjennom overvåkning og inspeksjoner ved Kystvakten.

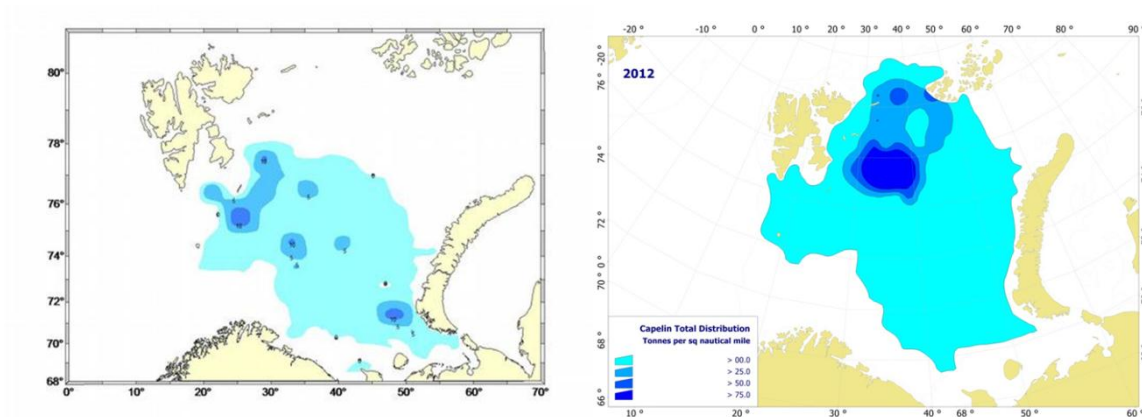
De senere årene har det vært en markert forflytning av de viktigste artene i Barentshavet nordover til farvannene rundt Svalbard, men også mer mot nordøst i Barentshavet (Figur 1). Dette gjelder spesielt for nordøst-arktisk torsk og lodde.

Det er forventet at denne utviklingen vil fortsette etter hvert som klimaendringen gjør at de nordlige havområdene varmes opp ytterligere (Figur 2). Klimautviklingen hittil har åpnet større havområder for torsk og lodde lengre mot nord og nordøst, og bidratt til at fisken kan beite over større områder. Den biologiske produksjonen i Barentshavet har vært god som følge av varmere hav. Sammen med god forvaltning av de største og viktigste fiskebestandene har dette gitt rekordstore bestander av nordøst-arktisk torsk og hyse, og også ganske god bestandsutvikling for lodde.

I 2013 er kvoten av nordøst-arktisk torsk rekordstor: på hele 1 million tonn. Denne deles med 43 prosent til hhv. Norge og Russland, og 14 prosent til tredjeland (EU, Island, Grønland). Av nordøst-arktisk hyse kan det fiskes 200 000 tonn, av lodde 200 000 tonn, og totalt 620 000 tonn norsk vårgytende sild.

Det er ventet at klimautviklingen vil gjøre enda større områder i nord isfrie om sommeren og høsten. Slike områder vil da få en betydelig biologisk produksjon av plante- og dyreplankton. Trolig vil fisken følge etter. Blåkveite, torsk og lodde vil kunne vandre utover kontinentalsokkelen nord for Svalbard og nordøstover nord for de russiske øyene. Norsk vårgytende sild vil kunne vandre nordover langs vestkysten av Svalbard. Slike endringer i vandringsmønster vil kunne påvirke fangstmønsteret i fiskeriene. Om klimaendringen gir grunnlag for enda større bestander er veldig usikkert. Modelleringer viser at det vil bli biologisk produksjon i områder som blir isfrie om sommeren - høsten, men temperatursjiktninger, ferskere vann og mindre næringsalter kan medføre at det blir bare mindre planteplanktonorganismer som blomstrer opp. I hvilken grad denne produksjonen kan nyttiggjøres av dyreplankton og fisk blir veldig spekulativt. Mørketiden som setter inn i slutten av oktober og tilfrysing om vinteren vil trolig avgrense utbredelsen av fisk i nordlige havområder inn mot Polhavet, selv med varmere klima.

Figur 1. Forflytning av lodde på sommerbeite fra sentrale til nordøstlige Barentshavet siste 10 årene (Fordeling av lodde i 2003 til venstre og i 2012 til høyre).

Kilde: Havforskningsinstituttet

Figur 2: Forflytning av viktige fiskebestander ved varmere hav.

Kilde: Havforskningsinstituttet